

ТЕКСТ, РАДИ ЯКОГО — ВАРТО...

(Роман Лубківський. Ключові слова:

Поетії, переклади, переспіви. — Львів: «Сполом», 2015)

Перший вірш, якого я прочитала в цій книжці, мимохідь розгорнувши її посередині, — просто перевернув мій світогляд. Досі-бо вважала, що сидіти й писати в затишному кабінеті про війну тоді, коли хтось проливає кров на передовій, — вершина цинізму, і всі «пісателі», якщо не мають зарплат та гонорарів, аби віддати їх воїнам, — повинні бодай кришити сухі борщі чи мити підлогу в штабі.

Я, зрештою, досі так вважаю і всіма своїми фінансами втілюю цей принцип у життя.

Проте, як з'ясувалось, це не стосується творів на кшталт «Кишенькового похідного розмовника окупанта» Романа Лубківського! Вірш потрясає, з надзвичайною силою виражає весь трагізм ситуації, убивчо показує всю потворність непроханого «старшого брата»!.. Причому потворність не лише фізичну (на біду, розтерзані спотворені тіла — страшна реальність не тільки для ворога):

Убитого російського солдата
Знайшли десь під Слов'янськом.
Власне він
Нічим і не нагадував людини...
Неподалік в іржавій ковилі
Лежала балаклава. Мов кавун
Розтовчений, виднілась голова
Безлика і безока...

Але й — потворність духовну. Далі-бо йде сухий протокольний перелік речей, знайдених біля трупа. Невідключений мобільник, з якого досі «обривалися накази СтаршОго». Порнографічні світлини «з дому». Фото з дівчиною, згвалтованою уже на українській землі... Список убитих в чорному блокноті. Нарешті — «пожухлий, недопалений папір»: «то, певно, був розмовник окупанта»:

...Нема
У нашій мові слів,
що адекватні
Тій лексиці
Загарбника. Було
Дошкульне для «бандерівця-укропа»:
(Не чув такого навіть Єжи-Лец), —
«Блін».
«На фіг!»
«Падла!»
«Жрать!»
А далі —
«Жопа...»
І обгоріле по краях —
«...іздец»...

Якби ця поезія була єдиною в книжці, — вона б уже виправдала всі, очевидно, чималенькі, затрати на видання («Ключові слова» видані розкішно й зі смаком)!..

Але тут ще ж є не менш вражаючий «День примирення»!!! Просто феєрична сюрреалістична зустріч Сталіна, Гітлера, «їхнього спадкоємця» Путіна, а також — «само собою» — Муссоліні, Франко, Пол Пота, Мао Цзе Дуна й Чаушеску (здається, був і Янукович, але радше як придворний холоп, ніж самостійна одиниця)!!! На тлі цієї зустрічі вимальовується гротескна картина із захистом прав «китайськомовних» у «Китай-городку», возз'єднанням Кубані «із Зеленим та Сірим Клинами», створенням «Української Народної Сибірщини» тощо... Тут навіть зайве дошукуватись якихось конкретних сенсів: просто дошкульність і дотепність образів, блискучі сарказм та іронія!.. (Щось подібне бачила хіба в фантазмагорії «Нюрнберг № такий-то» Петра Коробчука)

Роман Лубківський узагалі — майстер сюрреалістичних сцен: «Ранній Медвідь», «Балада про скляну людину», «Найманому вбивці Симона Петлюри» тощо, — якщо тільки вони, ті геніальні сцени, не збиваються на прямолінійну політичну риторичку. Можливо, саме у зв'язку з сюрреалізмом більш цікавими видаються саме його верлібри (не рахувати сюди загадкового оксюморона — римованого вірша «Верлібр»), а менш вдалою — численна римована публіцистика (О, хто в українській літературі не грішить цим — киньте в товариша Лубківського камінь!)

Утім, навіть серед мітингової риторики трапляються справжні перли, як-от «Одвічний девіз»:

«Грабуй награбоване!»
Про граблі
Не думають карлики у Кремлі.

Або:

Слоган
«Герої не вмирають!»
Перетворім
Не в плач,
А в пам'ять.

Наступний текст, заради якого єдиного уже варто було видати збірку і який показує, що про війну можна писати по-справжньому, — «Притча про подільських святих». Починається з усмішки (гумористичні нотки взагалі вдаються Романові Лубківському):

На Поділлі, в моєму краї,
Жили дружно земні святи:
Петри, Павли та Миколаї, —
А святи в своїй простоті... [...]

... Там гостилися на плебанії
Із отцем Іваном, в кумпанії...

А потім — раптове, трагічне, діагностичне для всієї української історії:

...А за Першої Світової

Згибли ті святі як герої:
Миколай — у війську Росії,
А Петро — в австрійському полку,
А Павло, переживши тії
Тарапати — дома в садку...

Та чи не найпроникливіше, найсимволічніше наші «Петри-Павли» знову воскресають уже в сьогоднішньому дні. Воскресають, щоб знов — загинути:

Україна в огні та в димі!
Через літ — неймовірно! — сто...
Шляхи Божі несповідимі
Живі й мертві ідуть в АТО.

Розметають ворожі зграї
Непохитні у правоті,
Петри, Павли та Миколаї,
Юні воїни. Бо святі.

Географія збірки теж вражає: від рідної Тербовлянщини — до столичного Києва.

Від Бережан (тут навчався Маркіян Шашкевич, увічнений Лубківським як у численних віршах, так і в ділах, адже Роман Мар'янович доклав дуже багато зусиль для пошанування цього трагічного поета-просвітителя), Жовкви, Умані, Почаєва, Кременця як «волинських Афін» — аж ген до справжніх Афін та Афону, а ще — Відня, Парижа, німецької Легніци...

Від закривавлених Берестечка та Крут — через загарбані Крим і Донецьк — до кривавого Кремля і «сталінської покійниці» Московії...

Промовистим «відгалуженням» у цьому «географічному просторі» є розділ перекладів з російської. Цікаво, що передує йому такий собі вірш-«місточок» «До її превелебності музи перекладачів», з розділу попереднього (окремо можна досліджувати перегуки цього вірша і «Розмови з другом-перекладачем» Івана Драча). А ще цікаво, що для своїх перекладів Лубківський відібрав якраз ті рідкісні тексти, які не заражені великоросійським шовінізмом: ба, навпаки, гостро критикують відсталий імперсько-рабський світ. «Хор до перемінного світу» Олександра Суморокова, «Ода на рабство» В.Капніста, «Російський Бог» П.В'яземського, «Войнаровський» К.Рилєєва, «Пророк» М.Лермонтова, «Убога мова в нас!..» А.Фета, «О, Господи, пошли довготерпіння» Л.Мея, «Дім поета» М.Волошина, «Звідкіля в нас на Ладозі ніжна мова Вкраїни?» О.Прокоф'єва і чотири поезії О.Мандельштама.

Хронологічна «вертикаль» також розмашиста: від часів Біблейних (у цьому контексті особливої розмови заслуговує розділ «Псалми від Романа», який, до того ж, є своєрідною молитвою за Україну) — до сьогодні. З незмінною проекцією в переможне Завтра.

Дуже болить авторові й Слово: «Я — корабель, навантажений мовою» (вірш «Кожне слово запам'ятовую»). Слово йому і «пахне», і «сяє», і «грає». Воно, Слово, його — шукає («Ars Poetica»). Слово здатне на безсмертя, відкриваючи

вічність (поезія «Як і в часи Бояна...»), і Слово — може померти («Слова вмирають. Блякнуть. Їх багато»). Слово може бути *ключовим* («А в мене — ані ключа, Ні слова...» — вірш «Муза»), буденним («Слова — як звичні речі в ріднім домі»), а чи — «бруднописом» («Самотність»). Слово може бути фальшивим: «А правда... словами об'їлась» («Навіщо слова?»). І — безпомічним: «Земних мені, земних забракне слів» («Зачарування і зачудування»).

І, як заспів до кожного розділу збірки, — чергова афористична поетична мініатюрка про Слово...

А яка поважна когорта митців стоїть за «Ключовими словами»!.. Шекспір, Бетховен, Мікеланджело, Нарбут, Гординський, Медвідь (той, що художник, той, що Любомир)... І, звичайно ж, Шевченко, Франко, Антонич, Бажан...

Та чи не найбільше тут — неперевершеного Тичини. З перших сторінок, де, «як і в часи Тичини, народжуються слова», — крізь усю збірку.

Тичина — і в сучасному «сторостерзаному Києві», і у вірші «На майданах...» — прямій апеляції як до Тичининого «На майдані коло церкви», так і до недавніх революцій:

PS. Павле Григоровичу, що то стане,
Як Господь схаменеться; а в чому річ?
На майданах залякнуть
Чабани-отамани...

Загарбницький вечір?
Окупаційна ніч?

Тичина — у «Невідданих Фермопілах»: «Згадалося Тичинине «На Аскольдовій могилі... — Поховали їх, Триста мучнів українських...» І постала перед очима небесна Сотня!»

Щось безмежно тичининське, «дзвінкоблакитне» й «золотогомінне» простежується і в римованій міні-драмі — теж на злобу дня, звісно! — «Каїн і Авель».

...«Каїна і Авеля» вельми кортить процитувати цілком.

Проте обмежусь тільки однією фразою, що нею ж і завершу: це ще один текст, ради якого — варто...